

سقف‌ها را ببین!

مروى بر ۹ سقف شاهکار و دیدنی که معمارانِ زیرک و خوش ذوق ایرانی آن را مهندسی کرده و با هنر هر دوره به آن رنگ و لعاب داده‌اند

ZENDEGI-SALAM

ضمیمه روزنامه خراسان

یک شنبه • ۱۰ دی ۱۴۰۲

۱۷ جمادی الثانی ۱۴۴۵ • ۳۱ دسامبر ۲۰۲۳

شماره ۲۱۳۹۵

۲۶۱۴

سقف مسجد شیخ لطف‌ا...

کجاست؟ اصفهان

همسایه عالی قاپو، مسجد شاه و نقش جهان در اصفهان است. از هنر معماران دور صفویه است و به قول شاعر هر وجیش ترمه و کاشی. گنبد مسجد شیخ لطف‌ا... با تذهیب، کاشی‌کاری‌های معرق، نقوش اسلیمی، طرح‌های لوزی و پیچک‌های در هم تنیده تزیین شده است. بنای مسجد روی یک چهار ضلعی استوار است که در بالاتر به هشت ضلعی و در نهایت دایره وار به ساقه گنبد پیوند می خورد. گفته می شود معمار این مسجد استاد محمدرضا اصفهانی پسر استاد حسین بنا اصفهانی است و این مسجد را بر خرابه های مسجدي ساخته که از قبل در آن محل بوده است.

عالی قاپو

کجاست؟ اصفهان

این سقف آخرین طبقه عالی قاپو است که تالار آن به اتاق موسیقی هم شهرت دارد. تزیینات گچی و گچ بری های این سقف به شکل تنگ، جام و صراحی های تو خالی طراحی و اجرا شده است و علاوه بر هماهنگی و زیبایی، انعکاس نغمه و آواز نوازنده ها و خواننده ها توسط این اشکال میان تهی گرفته شود و صداها به طور طبیعی به گوش شنونده برسد. به این نوع گچ بری «تنگ بری» هم می گویند که یکی از آرایه هایی است که در دوره صفویه در بناهای شاهانه کاربرد داشته است. به اتاق هایی که این نوع گچ بری را داشت، «چینی خانه» هم می گفتند چون ظروف چینی زیبا را در این گچ بری های تو خالی قرار می دادند.

باغ دولت آباد

کجاست؟ یزد

عمارت هشتی در باغ دولت آباد سه شاه نشین، تالار اصلی و حوض خانه، دو اتاق پستو، بادگیر و کلاه فرنگی دارد. قسمت شاه نشین تزیینات زیادی دارد که یکی از آن ها کاربندی سقف (سیم گل و دم گیری گچی) است که یکی از روش های معماری مرسوم در یزد است. سیم گل ملاتی از ماسه، خاک رس، کاه خرد شده بسیار نرم و مقداری گچ نیم کوب است که برای پوشاندن نهایی سطح از آن استفاده می شود و دم گیری گچی هم با دم یا لیه سطح سرو کار دارد و از آن برای تزیینات نهایی استفاده می شود.

آینه کاخ چهلستون

کجاست؟ اصفهان

آینه کاری یکی از هنرهای ایرانی ست که می گویند در قزوین و در زمان شاه طهماسب صفوی از آن برای تزیین بنا استفاده کردند. این هنر شهر به شهر چرخیده و در هر جاردیایی از آن وجود دارد از شاهچراغ در شیراز تا حرم امام رضا (ع) در مشهد و از تالار آینه در کاخ گلستان تهران تا تالار آینه کاخ چهل ستون در اصفهان که تصویر آن را می بینید. در این تالار با آینه و با آینه کاری روبه رو هستیم. سراسر این بخش از عمارت چهل ستون پُر از آینه هایی است که به شکل ریز و درشت در بخش های مختلف به کار رفته اند. بخش هایی از این قسمت کاخ با آینه های ریز یا ترکیب معرق و آینه ساخته شده و بخش هایی هم آینه های قدی و خشتی دارد.

تیمچه بازار قم

کجاست؟ قم

می گویند شخصی به نام حاج سید محمد طباطبایی که یکی از تاجران بزرگ فرش قم بوده، سنگ بنای بازار قم را گذاشته است. سقف تیمچه بازار قم سه چشمه دارد که فقط بخش وسط و مرکزی آن دهانه ای به طول ۱۵ متر، ارتفاع سقف تیمچه ۱۵ متر و طول سقف آن به ۲۸ متر می رسد. همه این هنرمندی ها در این ابعاد و اندازه در روزگاری ساخته شده است که از ماشین آلات و ابزارهای پیچیده مهندسی خبری نبوده است

مسجد نصیرالملک

کجاست؟ شیراز

کسانی که گذر شان به شیراز افتاده است می دانند سقف ها در خانه، بازار و مساجد تاریخی این شهر چقدر پر لعبت و پر نقش و نگارند. مسجد نصیرالملک که آن را به خاطر کاشی کاری و گل های زنبق روی آن به مسجد صورتی هم می شناسند چند سقف دیدنی دارد که یکی از آن ها به سقف پنج کاسه ای معروف است. تمام سقف، داخل و بیرون آن با کاشی کاری رنگارنگ تزیین و روی آن آیات قرآنی نوشته شده است.

مقبره شیخ صفی الدین اردبیلی

کجاست؟ اردبیل

یازدهمین اثر ارزشمند تاریخی ایران است که در فهرست یونسکو به ثبت رسیده. ردپایی از همه مضامین هنری در سه گنبد، دیوارها و سقف این بقعه به جای مانده است؛ از کاشی کاری معرق و مقرنس و گچ بری هایی معروف به تنگ بری تا خطاطی، منبت کاری، نقره کارب، تذهیب، نقاشی و طلا کاری که در سقف ها. سقفی که می بینید یکی از سقف های این بقعه است که با ترکیبی از طلا کاری و نقاشی تزیین شده و از شاهکارهای دوره صفوی است.

خانه ملاباشی

کجاست؟ اصفهان

این تصویر از سقف خانه ملاباشی معروف به خانه معتمدی در اصفهان را امین فداکار گرفته است. این خانه، یک اقامتگاه تاریخی است که در سال ۱۳۸۱ به عنوان میراث ملی به ثبت رسیده و در مرکز شهر اصفهان است. شیشه ها و تزیینات فوق العاده رنگی و دیوارهای آینه ای بخشی از معماری برجسته این خانه است. سقف این خانه با گچ بری و کاشی های رنگارنگ و آینه تزیین شده است و جلوه شگفت انگیزی به این فضا می دهد. ملاباشی، منجم ناصرالدین شاه قاجار بود و با آمدن او بخش شاه نشین و ۹ دری به آن اضافه شد که زیباترین بخش این عمارت نیز همین قسمت است. جالب این که هر کدام از اتاق های خانه ملاباشی به یک شیوه و با یک سبک متفاوت دکور شده اند.